



Svensk Transplantationsförenings principer avseende möjligheten till transplantation för de som söker uppehållstillstånd. Styrelsebeslut 20-11-06 och giltigt tills vidare.

## SVENSK TRANSPLANTATIONSFÖRENINGENS PRINCIPER AVSEENDE MÖJLIGHETEN TILL TRANSPLANTATION FÖR PERSONER SOM SÖKER UPPEHÅLLSTILLSTÅND I SVERIGE

### BAKGRUND

Organtransplantation är en unik behandlingsform, så till vida att den bara kan ges till ett begränsat antal svenska medborgare, oavsett hur mycket sjukvårdsresurser vi har i vårt land. Bristen på organ från avlidna givare är ett globalt problem - de flesta länder har antingen långa väntelistor eller saknar ibland helt möjligheten att erbjuda transplantation. Det medför att varje nation anses vara självförsörjande på organ till sina egna medborgare. Visserligen sker ibland utbyte av organ mellan länderna, men i princip sker ingen nettoimport/-export av exempelvis donerade njurar. Globalt finns också problemet med så kallad "transplantations-turism/-trafficking" – det vill säga att sjuka människor söker sig, eller mot betalning smugglas, till andra länder för att få tillgång till sådan vård. I den så kallade Istanbul-deklarationen finns en internationell konsensus om att detta måste motverkas och absolut inte uppmuntras. (The Declaration of Istanbul on Organ Trafficking and Transplant Tourism, Clin J Am Soc Nephrol. 2008 Sep;3(5):1227-31). Där står bl.a: "*Travel for transplantation becomes transplant tourism... if the resources (organs, professionals, and transplant centers) devoted to providing transplants to patients from outside a country undermine the country's ability to provide transplant services for its own population.*" Det har rätt oklarheter om hur man tolkar regelverket kring möjligheten att erbjuda transplantation till utländska medborgare som söker eller inte beviljats permanent uppehållstillstånd i Sverige. Detta dokument sammanfattar den tolkning som gjorts av Svensk Transplantationsförening (STF) 2020 och de tio principer som bör gälla tills vidare.

### NJURTRANSPLANTATION

Det råder en välkänd brist på donerade organ, och de patienter som bedömts lämpade för njurtransplantation får dialys medan de står på väntelistan för en ny njure. Väntetiderna är oftast flera år och många patienter får aldrig en transplantation. Det innebär i praktiken att för varje patient som får en donerad njure finns alltid minst en annan behövande patient som blir utan. Det finns som angetts ovan ett brett internationellt stöd för principen att inte omedelbart erbjuda njurtransplantation till alla som söker uppehållstillstånd i ett land, och så länge Sverige och resten av världen har brist på organ bedömer STF detta som en rimlig hållning.

**PRINCIP 1: SVENSK TRANSPLANTATIONSVERKSAMHET ERBJUDER INTE OMEDELBART NJURTRANSPLANTATION FÖR PERSONER SOM SÖKER UPPEHÅLLSTILLSTÅND I SVERIGE OCH UPPFYLLER SAMTLIGA KRITERIER FÖR TRANSPLANTATION.**

#### Vad gäller för EU-medborgare:

Att transplantation genom sin begränsade tillgång skiljer sig från övrig sjukvård uttrycks också i EU:s direktiv om gränsöverskridande sjukvård. Där står uttryckligen att just organtransplantation är undantaget från detta direktiv (2011/24/EU, Kap. 1, Artikel 1). Om man exempelvis är bosatt i ett EU-land med låg eller ingen tillgång till donerade organ, har man därför ingen rätt att åka till ett annat EU-land och ställa sig på dess väntelista för transplantation, eller på annat sätt få tillgång till organ från ett land med bättre förutsättningar.

**PRINCIP 2: FÖR EU-MEDBORGARE GÄLLER HUVUDPRINCIPEN ATT MAN HAR TILLGÅNG TILL ALL SVENSK SJUKVÅRD, EXEMPELVIS NJURTRANSPLANTATION, FÖRST NÄR MAN BETRAKTAS SOM INFLYTTAD/FOLKBOKFÖRD I SVERIGE**



Svensk Transplantationsförenings principer avseende möjligheten till transplantation för de som söker uppehållstillstånd. Styrelsebeslut 20-11-06 och giltigt tills vidare.

### **Vad gäller för icke-EU-medborgare - de som söker uppehållstillstånd:**

För utländska, icke-EU-medborgare, som söker uppehållstillstånd i Sverige gäller huvudregeln att de utifrån aktuell lagstiftning enbart erbjuds vård som inte kan anstå (*lagen om hälso- och sjukvård till asylsökande m.fl.* ([https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2008344-om-halso--och-sjukvard-at\\_sfs-2008-344](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2008344-om-halso--och-sjukvard-at_sfs-2008-344)) och *lagen om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd* ([https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2013407-om-halso--och-sjukvard-till-vissa\\_sfs-2013-407](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2013407-om-halso--och-sjukvard-till-vissa_sfs-2013-407)). Enligt dessa båda lagar ges samma rätt till vård för papperslösa som asylsökande och personer under 18 år har samma rätt till vård som alla andra personer i Sverige. Patienter med terminal njursvikt (upphävd njurfunktion) som söker uppehållstillstånd i Sverige kan därför omedelbart få behandling med dialys, som är en livräddande och livsuppehållande behandling som inte kan anstå. Den ges därför till alla när indikation föreligger – även till asylsökande utan uppehållstillstånd eller folkbokföringsnummer.

**PRINCIP 3: PERSONER MED TERMINAL NJURSVIKT SOM SÖKER UPPEHÅLLSTILLSTÅND I SVERIGE KAN OMEDELBART FÅ TILLGÅNG TILL DIALYS DÅ DET UTGÖRS AV EN LIVRÄDDANDE OCH LIVSUPPEHÅLLANDE BEHANDLING SOM INTE KAN ANSTÅ.**

**PRINCIP 4: NJURTRANSPLANTATION MED ORGAN FRÅN AVLIDNA DONATORER BEDÖMS KUNNA ANSTÅ EFTERSOM MODERN DIALYSBEHANDLING OFTAST ÄR ETT FULLGOTT ALTERNATIV. SÄRSKILDA STÄLLNINGSTAGANDEN GÄLLER FÖR BARN.**

### **De som beviljats permanent uppehållstillstånd:**

Personer som beviljats permanent uppehållstillstånd och är folkbokförda har rätt till samma sjukvård som alla svenska medborgare.

**PRINCIP 5: PERSONER MED PERMANENT UPPEHÅLLSTILLSTÅND SOM ÄR FOLKBOKFÖRDA I SVERIGE KAN REMITTERAS TILL UTREDNING FÖR NJURTRANSPLANTATION.**

### **De som beviljats tillfälligt uppehållstillstånd:**

För folkbokförda personer med tillfälligt uppehållstillstånd gäller i princip samma rätt till sjukvård, som för de med permanent uppehållstillstånd. För denna grupp finns dock problemet med kravet på livslång uppföljning och immunhämmande medicinering. En njurtransplantation innebär inte bara ett operativt ingrepp. För att organet skall kunna fungera måste man garantera att patienten kan följas upp regelbundet med läkarbesök och provtagning och ta sina immunhämmande läkemedel. Eftersom tillgången till transplantation är begränsad måste man se till att varje organ kommer till så bra nytta som möjligt. Om inte det kan garanteras avböjer man ingreppet. Det är en bedömning som gäller alla patienter, oavsett om de är svenska medborgare eller inflyttade. Det kan exempelvis röra sig om patienter som av olika skäl bedöms ha svårt att följa givna ordinationer och kontroller efter transplantationen. Det är inte heller försvarbart att transplantera patienter som med stor sannolikhet skall återvända till länder där tillgång till uppföljande sjukvård och medicinering saknas. I praktiken innebär detta att patienter med tillfälligt uppehållstillstånd kommer att bli föremål för samma individuella bedömning som andra patienter.



Svensk Transplantationsförenings principer avseende möjligheten till transplantation för de som söker uppehållstillstånd. Styrelsebeslut 20-11-06 och giltigt tills vidare.

**PRINCIP 6: SVENSK TRANSPLANTATIONSVERKSAMHET KOMMER ATT FÖLJA ETABLERADE BEDÖMNINGSPRINCIPER D.V.S. ENDAST ACCEPTERA FÖR NJURTRANSPLANTATION OM REMITTERANDE ENHET UTRETT OCH DOKUMENTERAT ATT FRAMTIDA MEDICINERING OCH UPPFÖLJNING MED STOR SANNOLIKHET KAN GARANTERAS.**

#### TRANSPLANTATION AV LEVER, HJÄRTA ELLER LUNGOR

Situationen för patienter som är i behov av ovan nämnda transplantationsformer skiljer sig åt från den vid njurtransplantation då ingen alternativ organsparande behandling finns att tillgå. I många fall kommer det därför att handla om vård som inte kan anstå. Detta leder till att även patienter som är asylsökande, patienter som har tillfälligt uppehållstillstånd med eller utan folkbokföringsstatus i Sverige samt s.k. papperslösa kan utredas, placeras på väntelista samt erbjudas transplantation i Sverige, på akut indikation. Förutsättningen är fortfarande att det finns en rimlig sannolikhet att patienten kan få tillgång till medicinering och medicinsk uppföljning i ett längre perspektiv. Detta krav är dock något lägre än vid njurtransplantation då det ibland på förhand inte går att säkerställa detta på grund av tidsbrist och att medicinska skäl inte automatiskt innebär en rätt att patienten får kvarstanna i Sverige efter transplantation. Kontakt och eftersökande av förhandsbesked från Migrationsverket bör dock alltid tas i tillämpliga fall. Om kvarstående tveksamhet kring uppföljningen finns som bygger på att patienten *eventuellt* kommer att utvisas ur landet efter transplantation är det rimligt att basera ställningstagandet på om det finns en känd och etablerad transplantationsverksamhet någonstans i det aktuella utvisningslandet samt att utvisning inte sker. Det kan dock fortfarande finnas skäl att avslå transplantation, antingen på grund av att man bedömer risken som hög för att patienten inte kommer att kunna vara adherent till rimlig uppföljning i eller utanför Sverige eller då patienten uppenbart sökt sig till Sverige enbart i syfte att få tillgång till transplantationsbehandling.

**PRINCIP 7: PERSONER SOM ÄR ASYLSÖKANDE, SOM HAR TILLFÄLLIGT UPPEHÅLLSTILLSTÅND MED ELLER UTAN FOLKBOKFÖRINGSSTATUS I SVERIGE SAMT S.K. PAPPERSLÖSA KAN UTREDAS, PLACERAS PÅ VÄNTELISTA SAMT ERBJUDAS TRANSPLANTATION AV LEVER, HJÄRTA ELLER LUNGOR I SVERIGE, PÅ AKUT INDIKATION.**

För patienter med permanent uppehållstillstånd skall transplantation av lever, hjärta eller lungor erbjudas på samma villkor som för svenska medborgare. För EU-medborgare som är tillfälligt bosatta i Sverige med mantalsskrivning i annat EU-land med låg eller ingen tillgång till transplantation kan i undantagsfall transplantation av lever, hjärta eller lungor övervägas och godkännas under förutsättning att landstinget där patienten har sin tillfälliga bostad tar ekonomiskt ansvar, utreder och godkänner förutsättningarna för uppföljning samt att det inte finns sannolika skäl att patienten sökt sig till Sverige med enbart syfte att få tillgång till transplantation. Ovanstående resonemang stöds av att samtliga ovan uppräknade befolkningsgrupper också kan bli föremål för organdonation i händelse av död och att självförsörjningsprincipen av organ därmed inte sätts ur spel.

Detta förutsätter dock stor vaksamhet mot så kallad transplantationsturism som om sådan skulle få fäste riskerar att kraftigt underminera hela transplantationsverksamhetens grundprinciper.

**PRINCIP 8: FÖR PERSONER MED PERMANENT UPPEHÅLLSTILLSTÅND SKALL TRANSPLANTATION AV LEVER, HJÄRTA ELLER LUNGOR ERBJUDAS PÅ SAMMA VILLKOR SOM FÖR SVENSKA MEDBORGARE.**



Svensk Transplantationsförenings principer avseende möjligheten till transplantation för de som söker uppehållstillstånd. Styrelsebeslut 20-11-06 och giltigt tills vidare.

**PRINCIP 9:** FÖR EU-MEDBORGARE SOM ÄR TILLFÄLLIGT BOSATTA I SVERIGE MED MANTALSSKRIVNING I ANNAT EU-LAND MED LÅG ELLER INGEN TILLGÅNG TILL TRANSPLANTATION KAN I UNDANTAGSFALL TRANSPLANTATION AV LEVER, HJÄRTA ELLER LUNGOR ÖVERVÄGAS OCH GODKÄNNAS.

#### **Levertransplantation med levande donator**

Transplantation av lever med levande donator innebär inte någon risk för att andra patienter på väntelista för levertransplantation drabbas negativt men kräver att även donatorns medicinska uppföljning kan garanteras. Särskild hänsyn till att donatorn är en tidigare frisk person måste tas. Vidare behöver hänsyn tas kring huruvida det är sannolikt att den levande donatorn återvänder till hemlandet efter operationen eller om denna har samma migrationsstatus som recipienten. Eventuella ekonomiska incitament för donationen måste även med rimlig sannolikhet kunna uteslutas. Betalningsansvar från Migrationsverket eller från hemlandsting i de fall patienten är folkbokförd i Sverige behöver säkras.

**PRINCIP 10:** VID LEVERTRANSPLANTATION MED LEVANDE DONATOR SKA SÅVÄL DONATORNS SOM MOTTAGARENS MEDICINSKA UPPFÖLJNING KUNNA GARANTERAS. BETALNINGSANSVAR FRÅN MIGRATIONSVERKET ELLER FRÅN HEMLANDSTING I DE FALL PATIENTEN ÄR FOLKBOKFÖRD I SVERIGE BEHÖVER SÄKRAS.



Svensk Transplantationsförenings principer avseende möjligheten till transplantation för de som söker uppehållstillstånd. Styrelsebeslut 20-11-06 och giltigt tills vidare.

## SAMMANFATTNING SVENSK TRANSPLANTATIONSFÖRENING S TIO PRINCIPER

**PRINCIP 1:** SVENSK TRANSPLANTATIONSVERKSAMHET ERBJUDER INTE OMEDELBART NJURTRANSPLANTATION FÖR PERSONER SOM SÖKER UPPEHÅLLSTILLSTÅND I SVERIGE OCH UPPFYLLER SAMTLIGA KRITERIER FÖR TRANSPLANTATION.

**PRINCIP 2:** FÖR EU-MEDBORGARE GÄLLER HUVUDPRINCIPEN ATT MAN HAR TILLGÅNG TILL ALL SVENSK SJUKVÅRD, EXEMPELVIS NJURTRANSPLANTATION, FÖRST NÄR MAN BETRAKTAS SOM INFLYTTAD/FOLKBOKFÖRD I SVERIGE

**PRINCIP 3:** PERSONER MED TERMINAL NJURSVIKT SOM SÖKER UPPEHÅLLSTILLSTÅND I SVERIGE KAN OMEDELBART FÅ TILLGÅNG TILL DIALYS DÅ DET UTGÖRS AV EN LIVRÄDDANDE OCH LIVSUPPEHÅLLANDE BEHANDLING SOM INTE KAN ANSTÅ.

**PRINCIP 4:** NJURTRANSPLANTATION MED ORGAN FRÅN AVLIDNA DONATORER BEDÖMS KUNNA ANSTÅ EFTERSOM MODERN DIALYSBEHANDLING OFTAST ÄR ETT FULLGOTT ALTERNATIV. SÄRSKILDA PRINCIPER GÄLLER FÖR BARN.

**PRINCIP 5:** PERSONER MED PERMANENT UPPEHÅLLSTILLSTÅND SOM ÄR FOLKBOKFÖRDA I SVERIGE KAN REMITTERAS TILL UTREDNING FÖR NJURTRANSPLANTATION.

**PRINCIP 6:** SVENSK TRANSPLANTATIONSVERKSAMHET KOMMER ATT FÖLJA ETABLERADE BEDÖMNINGSPRINCIPER D.V.S. ENDAST ACCEPTERA FÖR NJURTRANSPLANTATION OM REMITTERANDE ENHET UTRETT OCH DOKUMENTERAT ATT FRAMTIDA MEDICINERING OCH UPPFÖLJNING MED STOR SANNOLIKHET KAN GARANTERAS.

**PRINCIP 7:** PERSONER SOM ÄR ASYLSÖKANDE, SOM HAR TILLFÄLLIGT UPPEHÅLLSTILLSTÅND MED ELLER UTAN FOLKBOKFÖRINGSSTATUS I SVERIGE SAMT S.K. PAPPERSLÖSA KAN UTREDAS, PLACERAS PÅ VÄNTELISTA SAMT ERBJUDAS TRANSPLANTATION AV LEVER, HJÄRTA ELLER LUNGOR I SVERIGE, PÅ AKUT INDIKATION.

**PRINCIP 8:** FÖR PERSONER MED PERMANENT UPPEHÅLLSTILLSTÅND SKALL TRANSPLANTATION AV LEVER, HJÄRTA ELLER LUNGOR ERBJUDAS PÅ SAMMA VILLKOR SOM FÖR SVENSKA MEDBORGARE.

**PRINCIP 9:** FÖR EU-MEDBORGARE SOM ÄR TILLFÄLLIGT BOSATTA I SVERIGE MED MANTALSSKRIVNING I ANNAT EU-LAND MED LÅG ELLER INGEN TILLGÅNG TILL TRANSPLANTATION KAN I UNDANTAGSFALL TRANSPLANTATION AV LEVER, HJÄRTA ELLER LUNGOR ÖVERVÄGAS OCH GODKÄNNAS.

**PRINCIP 10:** VID LEVERTRANSPLANTATION MED LEVANDE DONATOR SKA SÅVÄL DONATORNS SOM MOTTAGARENS MEDICINSKA UPPFÖLJNING KUNNA GARANTERAS. BETALNINGSANSVAR FRÅN MIGRATIONSVERKET ELLER FRÅN HEMLANDSTING I DE FALL PATIENTEN ÄR FOLKBOKFÖRD I SVERIGE BEHÖVER SÄKRAS.